

สรุปผลการประชุมสัมมนา เรื่อง การขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน
ณ โรงแรมบางกอกพาเลส กรุงเทพฯ
วันที่ 1 ธันวาคม 2549

ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 240 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ดร.สมเกียรติ ชอบผล	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. พระมหาพงศ์นรินทร์	วัดสุทัศน์เทพวราราม
4. Dr. Carol McGuinness	ผู้เชี่ยวชาญจากประเทศอังกฤษ
5. รองศาสตราจารย์ดร.ทิตนา แชนมณี	ผู้ทรงคุณวุฒิ
6. รองศาสตราจารย์ดร.บุปผชาติ ทัพพิภรณ์	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม	ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ
8. ดร.พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง	ผู้ทรงคุณวุฒิของ กพฐ.
9. ดร.ชัชวาลย์ ถันวารชร์	โรงเรียนนวิธาวิทยาวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ดร.ประวิต เอราวรรณ์	คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11. ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12. ดร.สุวิทย์ มูลคำ	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต 1
13. ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา

2. ผู้เข้าร่วมสัมมนา

1. ผู้อำนวยการสำนักต่าง ๆ ใน สพฐ.	8	คน
2. ผู้เชี่ยวชาญสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	7	คน
3. ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา/มัธยมศึกษา	46	คน
4. ครูผู้สอน/ผู้แทนโรงเรียน	48	คน
5. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	16	คน

6. ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	22	คน
7. คณะทำงาน	30	คน
8. ผู้แทนมหาวิทยาลัย	5	คน
9. ผู้แทน สช / .สป./ สภาการศึกษา	14	คน
10. นักวิชาการสังกัดสำนักต่าง ๆ	22	คน

2. ประเด็นการสัมมนา คือ

1. การระดมความคิดจากผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ จำนวน 11 ท่าน เรื่อง การขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียนในช่วงเวลา 9.00– 13.30 น.
2. การอภิปรายความคิดเห็นของผู้ร่วมสัมมนากลุ่มย่อย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มนักวิชาการและศึกษานิเทศก์ และกลุ่มคณะครู และผู้บริหารโรงเรียน ในช่วงเวลา 13.30 – 6.30 น ในประเด็นดังต่อไปนี้
  - 2.1 ภาพความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนในด้านความคิด ที่เป็นความคาดหวังของผู้ร่วมสัมมนา
  - 2.2 การพัฒนาการคิดแก่ผู้เรียนในมุมมองของผู้ร่วมสัมมนา
  - 2.3 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการคิดสู่สถานศึกษา
3. คณะทำงานได้สรุปผลการสัมมนา และกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการคิดสู่สถานศึกษา

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศ

1. ศาสตราจารย์ Dr. Carol McGuinness ซึ่งมีประสบการณ์ในการพัฒนาการคิดของผู้เรียนในสหราชอาณาจักร มากกว่า 15 ปี ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการคิด ไว้ดังนี้

1. แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการคิดสู่ห้องเรียน

1. กำหนดกรอบเกี่ยวกับการคิดให้ชัดเจนตามเป้าหมายที่ต้องการ fit to for purpose
2. กำหนดวิธีการนำเรื่องการคิดสู่หลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งสหราชอาณาจักรใช้ วิธี

Infusion

3. วิธีการสอนการคิดในห้องเรียน ควรเป็นการเรียนเชิงรุก Active learning ต้องให้เวลากับการสะท้อน ความคิดของนักเรียน ความสัมพันธ์สังคมของครู – เด็ก จะช่วยเสริมความเชื่อมั่นในศักยภาพการคิดของนักเรียน

4. การพัฒนาครูให้กระตุ้นนักเรียน ด้วยคำถาม เราจะดูตรงไหนว่าครูเข้าใจความคิดนี้

5. การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ

2. ความสำเร็จของการพัฒนาการคิด เกิดจาก

1. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดให้ตรงกัน เช่น การให้นักเรียนได้คิดแล้วลงมือทำอย่างมีความหมาย มีกระบวนการสอนคิดที่ชัดเจน พฤติกรรมที่แสดงถึงการคิดแบบต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร คำจำกัดความ ประเภทของความคิด จัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาการคิดให้เกิดขึ้นกับเด็กเกณฑ์ที่ใช้ในการพัฒนาการคิด ซึ่งจะไม่มีคำตอบใดที่ถูกหรือผิด ในหลักสูตรจะมีการเขียนไว้บ้างแต่ไม่ง่ายที่ครูจะเข้าใจ สพร. ต้องใช้โอกาสนี้ ในการช่วยให้ครูเข้าใจ ให้คุ้นเคย และเชื่อมโยงในชีวิตต่าง ๆ และเกณฑ์การประเมินผลต้องการเห็นอะไร ต้องการให้เด็กเกิดอะไร

2. นักเรียนสามารถตรวจสอบความคิดและการกระทำของตนทุกขั้นตอนเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

3. การสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดี เอื้อให้นักเรียนกล้าคิด เมื่อเด็กเริ่มมามีส่วนร่วมในการคิดด้วยตนเอง ก็จะมีเวลามากๆ อิสระที่จะทำ ไม่กังวลว่าจะทำผิด

4. ต้องทำให้ครูเข้าใจและออกแบบการสอนคิดตามระบบได้ ปฏิบัติได้ในชั้นเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ของการ Learning Outcome ที่ควรเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้

4. ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจและใส่ใจในการคิด

5. พัฒนาครูให้สามารถสอดแทรกทักษะหรือกระบวนการคิด ใช้คำถามในการสอนสาระฯ ต่างๆ

6. จัดโอกาสให้นักเรียนแสดงผลการคิดโดยการทำ การเขียน การใช้แผนภาพความคิด ฯลฯ แล้วพานักเรียนเพิ่มพูนการคิดด้วยวิธีสอน และเทคนิคต่างๆ

7. การทำงานร่วมกันทั้งระบบตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่ โรงเรียนและครู เพื่อช่วยให้ครูมีที่ปรึกษา มีสื่อและแหล่งเรียนรู้ในการสอนคิด มีเพื่อนให้ความคิดเห็น ให้กำลังใจกัน ทำให้กล้าเปลี่ยนแปลงวิธีสอนให้ดีขึ้น

8. ผลจากความมุ่งมั่นของทุกฝ่าย ทำให้ครูเห็นผลดีที่เกิดกับนักเรียนมากมายเช่น นักเรียนคิดเป็น ใช้กระบวนการคิดในการแก้ปัญหากระตือรือร้นในการเรียน เชื่อมมั่นในตนเอง ฯลฯ

9. ผลดีที่เกิดกับครู คือ ความภาคภูมิใจที่มีกระบวนการคิดที่ดีขึ้น วางแผนการสอนได้ผล สามารถใช้คำถามท้าทายให้นักเรียนอยากเรียนรู้และถือว่าการพัฒนาวิชาชีพต้องเริ่มจากตนเอง

2. **อาจารย์ทองสุข รวยสูงเนิน** ผู้แทนคณะทำงาน ได้นำเสนอกรอบการคิด ซึ่งเป็นผลจากการประมวลความรู้เกี่ยวกับการคิด ดังนี้

1. ระดับคุณภาพการคิดของผู้เรียน สามารถจำแนกเป็น 4 ระดับ คือ

1. การรวบรวมและเลือกใช้ข้อมูล (Gathering)
2. การจัดกระทำข้อมูล (Processing)
3. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying)
4. การกำกับตนเอง (Self regulation)

2. การขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน เน้นการนำผลงานเด็กมาเป็นตัวตั้ง ให้ครูและผู้เกี่ยวข้อง ร่วมพัฒนาเด็กจากสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ และถือเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเรื่องการคิดจากงานของเด็ก ไปด้วยกัน

3. เป้าหมายปลายทางในการพัฒนาการคิดให้ผู้เรียน คือ ระดับการคิดที่ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตนเองได้ (Self-regulating) ซึ่งเป็นความก้าวหน้าในการพัฒนาตามลำดับ จนสามารถคิดและ ตัดสินใจได้ด้วยตนเองเพื่อประโยชน์ของสังคม ดังนั้นการคิดและการกระทำของผู้เรียนจะมีคุณธรรม หรือ การรู้ดีรู้ชั่วมาควบคุมอยู่เสมอ

3. ร่องศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แซมณี กล่าวถึงการขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน ดังนี้

1. ต้องมี Core Concept ที่ชัดเจน Core Concept ของ Dr. carol เป็นชุดความคิดที่สำคัญ น่าสนใจมาก
2. การเรียนรู้เรื่องนี้ ต้องเป็น Active Learning แต่ครูยังจัดกิจกรรมไม่ค่อยได้ ยังไม่ท้าทาย ความสามารถนักเรียน ครูต้องรู้จักเด็ก และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละคน
3. การคิดมีหลายแบบ หลายความคิด ซึ่ง สพฐ.ต้องจัดทำกรอบแนวคิด ขอบเขตและ ความหมายให้ชัดเจนก่อน เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน เพราะที่ผ่านมาเรื่องการคิด เป็นนามธรรม เข้าใจยาก และ Concept ไม่ชัดเจน
4. ครูผู้สอน ควรมีกรอบการพัฒนาการคิด (Frame work) ของตนเอง ตามสภาพปัญหา บริบทและความต้องการของโรงเรียน ซึ่งในแต่ละสาระฯ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันก็สามารถ Integrate ได้ เพราะถ้าทำให้อาจจะไม่ใช่ ไม่ตรงกับสาระที่สอน หรือไม่ตรงความต้องการ
2. สพฐ. ต้องช่วยให้ครูทุกคนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในความหมายของการคิด วิธีการ พัฒนาร่วมกัน เป็นผู้เรียนรู้ (Learner) ค่อย ๆ พัฒนาไปด้วยกัน ทำไปเรียนรู้ไป และทำ Frame work ร่วมกัน สพท.ก็ต้องช่วยให้ศึกษานิเทศก์สามารถ Coaching ได้

3. ระบบการช่วยเหลือ ควรจะใช้ on the job training, Whole School Approach และระบบ coaching ควรใช้กระบวนการไม่ใช่เนื้อหา เป็นแบบ cognitive coaching คือ ต้องกระตุ้นให้เขารู้จักคิด ให้คิดหาคำตอบด้วยตนเอง ขออย่าว่าเรื่องการคิดนี้เป็นเรื่องที่ต้องค่อย ๆ เรียนรู้ไปด้วยกัน

4. รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม ได้ให้ข้อคิดในการขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน ว่า

1. มนุษย์คิดเป็นตั้งแต่เกิดแล้ว การทำให้คิดนั้นไม่ยาก เพราะคิดอยู่แล้ว แต่การทำให้หยุดคิดนั้นยาก

2. การคิดมนุษย์มีมากมาย แต่จะทำอย่างไร ระบบของการศึกษาและระบบครอบครัวที่เกิดจากกิเลสของพ่อแม่จะไม่ทำลาย ครูบางคนใช้ตนเองเป็นมาตรฐาน จึงสกัดกั้นความสามารถทางการคิดของเด็ก จนทำให้เมล็ดพันธุ์แห่งความคิดของเด็กไม่สามารถงอกขึ้นมาได้

3. ระบบไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (ความดีที่มาพร้อมปัญญา) ถ้าเราให้เด็กร่วมคิด ตั้งแต่ต้น ต้องเปิดกว้าง อยู่ในสังคมที่เป็นจริง ไม่จำกัดความรู้เพียงในตำรา ต้องบูรณาการนำเข้าสู่วิถีชีวิต และเติมเต็มในสิ่งที่ควรจะเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการจัดเงื่อนไขให้เด็กได้คิด ตั้งแต่การตั้งโจทย์ จนถึงลงมือทำ ให้เผชิญปัญหาด้วยตนเอง และคิดแก้ปัญหาให้ได้ จะทำให้ตัวเองมีคุณค่า รู้สึกท้าทาย มีเหตุผล

5. พระมหาพงศ์นรินทร์ ได้กล่าวถึงการพัฒนาการคิดของผู้เรียน ดังนี้

1. เด็กต้องมีศรัทธา เป็นตัวเปิดให้สนใจอยากคิด นั่นคือ บุคลิกภาพ น้ำเสียงของครู และพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่สุด จะช่วยกระตุ้นให้เด็กคิด ให้เด็กใส่ใจและตั้งใจในการคิด นั่นคือ โยนิโสมนสิการ ก่อให้เกิดการขบคิดและเกิดปัญญา

2. การถ่ายทอดความรู้ ความดีจากครูไปยังผู้เรียนโดยใช้คำถาม ครูต้องฝึกทักษะการถาม ด้วยสายตา น้ำเสียง และท่าทีที่กระตุ้นและเอื้อให้เด็กคิด ต้องมีเงื่อนไข อูบายหรือวิธีให้เด็กได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติ เช่น รู้จักสังเกต ศึกษาปัญหา เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง

3. ครูต้องฝึกให้เด็กใช้ปัญญาในการขบคิด หาคำตอบ คิดจากการลงมือทำ ให้เด็กคิดว่าทำไมต้องทำ มีสาเหตุมาจากอะไร หากไม่ชัดต้องไปศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมโดยครูจะต้องเป็นผู้กระตุ้นด้วยคำถาม หรือหาอูบายให้เด็กได้คิดหาคำตอบ

4. ครูต้องวางเป้าหมายการคิดให้ชัดเจน ต้องรู้วิธีการไปให้ถึง เช่น โครงการคุณธรรม เป็นการฝึกให้เด็กได้เรียนรู้แบบองค์รวม เป็น Action Research โดยเด็กจะได้ฝึกคิดวิเคราะห์ โดยเริ่มตั้งแต่การฉายปัญหา การวางแผนดำเนินโครงการ การปฏิบัติจริง การเรียนรู้ การสังเคราะห์งาน การสรุป

ความรู้ ทำให้เด็กได้ค้นพบองค์ความรู้ เช่น รู้ว่าการที่จะเปลี่ยนแปลงใครสักคน ตนเองต้องเปลี่ยนแปลงก่อน จึงจะสามารถบอก หรือทำให้คนอื่นเปลี่ยนแปลงได้ นี่ก็คือ การคิดตามอริยสัจสี่ ซึ่งเป็นความรู้ที่สืบทอดมาจากใจที่สะท้อนออกมาจากการปฏิบัติซ้ำๆ ในเวลาที่เหมาะสม ที่เขาจะเปลี่ยนแปลงตัวเอง

6. รศ.ดร.บุปชาติ ทัพทิกธน์ กล่าวถึง ICT จะช่วยในการสอนคิดดังนี้

1. ICT เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยคิดได้เป็นอย่างดี ช่วยนำการคิดสู่ห้องเรียน ให้เด็กได้คิดสนุก คิดนาน คิดต่อเนื่อง มีหลายวิธี เพราะเด็กมี Learning Style ที่ต่างกัน

2. ICT เปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน ด้านหนึ่งคิดตาม อีกด้านหนึ่งช่วยคิด ซึ่ง ICT จะช่วยเป็นกระจกเงาฉายให้เห็นกระบวนการคิดของผู้เรียน 3 ลักษณะ ได้แก่ Process (กระบวนการเรียนรู้) Product (ผลงานที่ช่วยสะท้อนการบวนการคิดได้) และ Performance (ความสามารถในการปฏิบัติ)

3. ข้อเสนอในการนำ ICT มาเป็นเครื่องมือในการสอนคิด คือ ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดเกณฑ์ ผลสำเร็จที่ต้องการร่วมกัน ครูและนักเรียนร่วมกันเรียนรู้แบบ Collaborative Learning นักเรียนจะได้ฝึกคิด ควรให้ผู้เรียนทำโครงการในเรื่องที่ตนเองสนใจ อยากรู้ อยากรทำ และเมื่อลงมือทำ จะพบปัญหาให้แก้ไข ให้คิดหลายรอบจนกว่างานสำเร็จ ซึ่งจะเป็นวงจรที่ฝึกให้เด็กได้คิดทำโครงการ เกิดการเรียนรู้จากการลงมือทำ

4. การออกแบบการเรียนการสอนที่ใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการสร้างทักษะการคิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ จะช่วยให้เด็กคิดอย่างมีพลัง อยู่ในโลกความจริงในศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณธรรม และเอื้ออารีต่อกัน

7. รศ.ดร.ประวิต เอราวรรณ์ กล่าวถึง การพัฒนาการคิดของผู้เรียน ไว้ดังนี้

1. ควรเน้นให้เด็กได้คิดในสถานการณ์ที่เป็นจริงของชีวิต และการคิดแก้ปัญหา
2. การพัฒนาการคิดควรใช้วิธีการที่หลากหลายต่างกัน เช่น การใช้ ICT และแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ครู นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เนื่องจากโรงเรียนที่มีต้นทุนต่างกัน
3. ระบบการช่วยเหลือครูจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8. ดร.พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง กล่าวถึง การพัฒนาการคิดของผู้เรียน ดังนี้

1. การคิด เป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาประเทศ จึงควรเอาเรื่องการคิดมาเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์สำคัญ ๆ ของการจัดการศึกษา

2. มีงานวิจัยที่ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยอินเดีย นำ พบว่า การพัฒนาการคิดควรเริ่มต้นจากครู แต่ปัจจุบัน ครูยังขาดทักษะการคิด
3. สพฐ. ควรกำหนดเป้าหมาย จัดทำมาตรฐานกลาง ตัวบ่งชี้ และต้องสร้างพัฒนาสมรรถนะของครู (competency) ในเรื่องนี้ให้เกิดขึ้น

9. ดร.สุวิทย์ มูลคำ ได้นำเสนอถึงประสบการณ์การพัฒนาการคิด ไว้ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ได้นำแนวคิดการพัฒนาด้านการคิดจาก รศ.ดร.ทศนา แชนมณี และดร.เกรียงศักดิ์ มาพัฒนาเป็นทักษะกระบวนการคิดสู่การปฏิบัติรวม 13 เล่ม
2. ได้ร่วมกับศึกษานิเทศก์และครูที่เป็นอาจารย์ 3 ของ สพท.สมุทรปราการ เขต 1 ในการขับเคลื่อนพัฒนาการคิดสู่ห้องเรียน โดยเริ่มต้นโดยให้ครูวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งครูจะเห็นว่าการคิดนั้นซ่อนอยู่ในหลักสูตร และขณะนี้ได้ค้นพบ Best Practice ในการนำการพัฒนาการคิดลงสู่โรงเรียนบ้างแล้ว

10. ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์ กล่าวว่า การพัฒนาครูด้านการคิด ดังนี้

1. ต้องชี้ให้ครูเห็นว่าทักษะกระบวนการคิดอยู่ตรงไหนในการเรียนการสอนปกติ แล้วต้องให้ครูเห็น ตัวอย่างหลักสูตรและกิจกรรมที่ดี รวมทั้งให้องค์ความรู้ที่จำเป็นในการสอนคิดให้กับครู แล้วจึงให้ครูลงมือสอน
2. สิ่งที่เป็นอุปสรรคของการขับเคลื่อนการคิดในขณะนี้ คือ การประเมินผลที่เน้นตัวความรู้ ดังนั้นเรา ต้องปรับการประเมินในทุกระดับตั้งแต่ระดับห้องเรียน จนถึงระดับชาติ ให้มีการวัดทักษะกระบวนการคิดให้ได้

11. อาจารย์ชัชวาลย์ ธีนวารชกร กล่าวว่า การพัฒนาการคิดให้ผู้เรียน ดังนี้

1. ครูจะต้องรู้เรื่องโครงสร้างหลักสูตรในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. ควรเริ่มต้นจากการที่ครูเปิดใจรับฟังเด็ก ต้องไม่มีคำตอบที่ถูก หรือผิด
3. ครูต้องมีเทคนิคในการตั้งคำถามปลายเปิด และต้องใจเย็น อดทนรอคอยคำตอบของนักเรียน
4. ในการฝึกคิด ทั้งครูและนักเรียน ต้องปฏิบัติจริง

คุณหญิง ดร. กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ได้ให้นโยบายในการขับเคลื่อนการพัฒนาการคิด ดังนี้

1. การพัฒนาการคิดสู่ห้องเรียน ให้โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกคนถือเป็นพันธสัญญาที่ทุกคนต้องทำ และต้องทำจากจุดเล็ก ๆ ไม่ซับซ้อนมากนัก แต่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง
2. เห็นด้วยกับการกำหนดเกณฑ์ความสำเร็จ แต่อย่ายากเกินไป ทำให้เห็นภาพใหญ่ โดยมีภาพเล็กลำดับขั้นของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โรงเรียนและ สพท. สามารถพัฒนาการคิดให้ได้ตามเป้าหมาย ซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการพัฒนา
3. สพฐ. สพท. ควรสนับสนุนเรื่องการจัดการความรู้ (KM) องค์ความรู้ เพื่อให้มีทางเลือกและตัวอย่างที่หลากหลาย ตลอดจนงบประมาณเพื่อวิจัยและพัฒนา โดย สพท. ควรติดตาม ค้นหาโรงเรียนคิดดีอยู่ที่ไหน ไปเยี่ยมเยียน ดูแล ช่วยกันพัฒนาต่อยอดและขยายไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ทำให้ระบบนี้ยั่งยืน และควรจัดให้มีการสัมมนาทั้งในระดับเขต และระดับภูมิภาค
4. ในขั้นต้น การขับเคลื่อนการคิด อาจจะเริ่มในห้องเรียนจำนวนไม่มากนัก ทำให้ดี ให้เกิดความเข้าใจในวิธีการที่ลึกซึ้ง ให้เห็นผลงานและต้องไม่หยุดนิ่ง อย่าติดกับผลงานนั้น ต้องขยายในปีการศึกษาหน้าให้กว้างขวางขึ้น คิดว่าในปีแรกหลาย ๆ เขตอาจจะเหมือนกันได้ แต่ในปีที่ 2 ต้องต่อยอดและมีความหลากหลาย ในปีที่ 3 – 4 จะต้องให้มีความลึกซึ้งของการพัฒนาการคิด เพิ่มดีกรีขึ้นตามลำดับเหมือนผีเสื้อบินได้
5. เห็นด้วยที่ สพฐ. จะหาเครือข่าย เพื่อนคู่คิดในการพัฒนาการคิดของครูร่วมกับสถาบันองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้ได้รูปแบบการพัฒนาการคิดที่หลากหลาย และชัดเจน เช่น วิธีการของคุณ Carol น่าสนใจไม่มีรูปแบบสำเร็จรูป แต่มีเป้าหมายปลายทาง (Goal) ที่จะพัฒนาไปให้ถึง
6. สำนักต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันพัฒนา เช่น การวัดและประเมินผลทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการผลสัมฤทธิ์ ONET หรือการสอบ NT ก็จะเป็นการประเมินที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์ เช่นเดียวกับการประเมินวิทยฐานะครู จะประเมินทั้งเนื้อหา กระบวนการและคุณผลที่เด็กจริง โดยทีมร่วมของ สพท. และสถาบันอุดมศึกษา ต้องพิสูจน์ว่ามีสมรรถนะจริง จึงจะผ่านเป็นครูชำนาญการพิเศษให้ได้ และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการใช้ IT หรือ E ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการสอนได้อย่างหลากหลาย
7. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรสร้างความเข้มแข็งให้กับ สพท. และโรงเรียน ร่วมกับเครือข่ายในการการพัฒนาศักยภาพครูเรื่องการคิดนี้ ในต้นปีหน้า ขอให้นำไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะโรงเรียน กับ สพท. ซึ่งอาจจะมีการขยายกลุ่มเป้าหมายต่อยอดให้กับโรงเรียนต่าง ๆ

ความคิดเห็นของผู้ร่วมสัมมนา

ภายหลังการเสวนาโต๊ะกลม ได้มีการสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการคิด
สู่ห้องเรียน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มครู กลุ่มศึกษานิเทศก์และนักวิชาการ และกลุ่มผู้บริหาร ซึ่งสรุปได้
ดังนี้

1. ภาพความสำเร็จในการขับเคลื่อน พัฒนาการคิดสู่ห้องเรียน

1. นักเรียนที่คิดเป็น คิดดี

- 1.1 มีความรู้ในการคิด มีความคิดที่ดี เป็นนักคิด คิดเป็น คิดถูก
- 1.2 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความเชื่อมั่นในการคิด
- 1.3 มีระบบการคิดตัดสินใจถูกต้อง คิดได้ตามศักยภาพ
- 1.4 มีศรัทธา มีเจตคติที่ดีในการคิด มีความสุขในการเรียนรู้ ได้รับการเสริมแรงและส่งเสริมให้ฝึก
คิด
- 1.5 มีความคิดสร้างสรรค์ คิดต่อยอด มีเหตุผล และมีความคิดนอกกรอบ)มีคำตอบที่เป็นไปได้)
- 1.6 มีความสุขที่ได้คิดและเรียนรู้การฝึกคิดได้ตามศักยภาพ
- 1.7 มีทักษะในการคิด สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ครูผู้สอน

- 2.1 มีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดรวบยอด เกี่ยวกับการคิด ใฝ่รู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- 2.2 ตระหนัก เห็นด้วยและให้ความสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้รู้จักคิด
- 2.3 สามารถจัดทำแผน/หน่วยการเรียนรู้ ออกแบบการสอนคิดให้สอดคล้องกับหลักสูตร
แทรกในกลุ่มสาระต่างๆ และแบบบูรณาการ
- 2.4 ต้องมีความมั่นใจในการพัฒนาการสอนคิดว่าถูกต้อง และปรับปรุง พัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
- 2.5 รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ยอมรับความแตกต่างในการคิดของเด็กแต่ละคน
- 2.6 มีทักษะในการตั้งคำถามให้รู้จักคิด และสอนการคิดได้ตามกระบวนการคิด
- 2.7 สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้สื่อพัฒนาการคิด ฝึกให้นักเรียนได้คิดอย่าง
หลากหลาย สามารถจัดการเรียนรู้จากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม
- 2.8 ควรมีการเสริมแรง ชื่นชมนักเรียนที่สามารถคิดได้อย่างหลากหลาย
- 2.9 จัดทำแผนที่เป็นความคิด เพื่อวางแผนพัฒนาการคิดอย่างคร่อมืออาชีพ
- 2.10 การวัดและประเมินผลผู้เรียน ต้องดูพฤติกรรมจริงของเด็ก

2.11 ต้องมั่นใจว่าสร้างเครือข่ายครูสอนคิด

3. ผู้บริหารโรงเรียน

- 3.1 มีความตระหนัก ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อน มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนด้วยกระบวนการคิด
- 3.2 ต้องจัดบรรยากาศในโรงเรียน ให้มีความเป็นประชาธิปไตย
- 3.3 มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการคิด สามารถนำครูได้
- 3.4 เป็นนักคิด มีความคิดเป็นประชาธิปไตย มีนโยบายในการพัฒนาการคิดที่ชัดเจน
- 3.5 สามารถบริหารจัดการได้อย่างมืออาชีพ
- 3.6 ส่งเสริม สนับสนุน ให้ขวัญและกำลังใจครู
- 3.7 นิเทศภายใน ร่วมคิดร่วมทำ
- 3.8 เผยแพร่ ขยายผลการพัฒนาการคิดไปอย่างกว้างขวาง

4. บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการขับเคลื่อนและสนับสนุนการคิดสู่ห้องเรียน คือ

- 4.1 ผู้บริหารและบุคลากรใน สพท.เห็นความสำคัญในการพัฒนาการคิดไปสู่ห้องเรียน
- 4.2 กำหนดเป็นนโยบาย ยุทธศาสตร์ ที่เป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้
- 4.3 สนับสนุนปัจจัยเอื้อ จัดหาเอกสาร สื่อ ไปให้โรงเรียน สนับสนุนให้มีการพัฒนาการคิดในโรงเรียนอย่างจริงจัง
- 4.4 ให้ความรู้ พัฒนาครู นิเทศติดตาม โดย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้จริง
- 4.5 ให้ความช่วยเหลือ ร่วมทำงานกับโรงเรียนอย่างเป็นกัลยาณมิตร
- 4.6 สร้างเครือข่ายการพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย ครูต้น แบบ โรงเรียนต้นแบบ
- 4.7 เสริมแรงจูงใจ ยกย่อง ทางสื่อมวลชน วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์
- 4.8 มีตัวชี้วัดความสำเร็จ เป็นเป้าหมายในการตรวจสอบและพัฒนา
- 4.9 บริหารจัดการความรู้ (KM) เรื่องการพัฒนาการคิดของครู นักเรียน เชื่อมโยงไปสู่การ เผยแพร่ และขยายผลไปยังโรงเรียนต่าง ๆ

5. บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการขับเคลื่อนและสนับสนุนการคิดสู่ห้องเรียน คือ

- 5.1 ทราบข้อมูลจริงในเชิงลึกของโรงเรียนในด้านการพัฒนาการคิด เพื่อวางแผนให้ตรงกับสภาพที่แท้จริง โดยทั่วไปมักจะได้อะไรเฉพาะเชิงบวก
- 5.2 ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 5.3 สนับสนุนปัจจัยเอื้อ เช่น งบประมาณ องค์ความรู้ การบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคิด
- 5.4 กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ให้ ครู ผู้บริหาร สพท. ใช้ในการประเมินความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง และปรับปรุงแก้ไข พัฒนาต่อยอด
- 5.5 วางแผนการพัฒนาระบบการคิดอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนการพัฒนาการคิดสู่ห้องเรียนจากผู้ร่วมสัมมนา

1. ควรมีการพัฒนาแผนการเรียนรู้ และ หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาการคิดในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกโรงเรียน
2. ควรมีผู้เชี่ยวชาญภายนอกไปตรวจเยี่ยม ให้คำปรึกษาและแนะนำ หรือรับรองการพัฒนาการคิดของโรงเรียนว่าทำได้ถูกทางเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการสอนให้กับครู
3. สพฐ. และ สพท. ควร สนับสนุนการทำวิจัยเชิงพัฒนาหรือการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาการสอนคิด ควบคู่ไปด้วย
4. ควรมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยผลงาน Best Practice ของครู นักเรียน KM นิทรรศการเชิงวิชาการ หรือ Symposium
5. สพฐ. ควรจัดงบประมาณพัฒนาบุคลากรทุกฝ่าย) ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ศึกษานิเทศก์ และสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมการสอนคิดมาใช้ ICT จัดแหล่งเรียนรู้ภายในและนอกโรงเรียน
6. การจัดอบรมพัฒนาครู ควรจัดเป็นอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นกลุ่มย่อย ๆ น้อย ๆ เรื่อง ประมาณ 30 คน
7. การพัฒนาการคิดของครู ควรเป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินมาตรฐานวิชาชีพ ที่เน้นผลงานเชิงประจักษ์ในการพัฒนาการคิดของผู้เรียน หากไม่ปรากฏว่าเด็กมีพัฒนาการคิดก็จะไม่ได้มาตรฐานวิชาชีพ และควรผูกติดกับวิทยฐานะด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาการคิดตามมาตรฐานวิชาชีพ และการรับรองวิทยฐานะ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทุกระดับทั้ง สพฐ. สพท. และโรงเรียน
8. ให้มีการนิเทศ เผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการคิด

9. การดำเนินงานต้องมีเงื่อนไขเวลากำกับ ว่ากี่ปีจะสำเร็จอย่างไร โดยใช้ระบบ Knowledge Management (KM) ใช้การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การบริหารเครือข่าย และให้ทุกฝ่ายเปิดใจพูดคุยทำความเข้าใจกันเกี่ยวกับเรื่องความคิดและการพัฒนา

10. ควรมีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับในเรื่องการพัฒนาคิด ตั้งแต่ ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ เพราะจะได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โรงเรียนควรจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการคิด ให้ครูผู้สอนร่วมกันคิดร่วมทำ จัดการนิเทศภายในที่เข้มแข็ง ควรมีหน่วยการเรียนรู้ที่สอดแทรกการคิดทุกกลุ่มสาระ สพท.สพฐ.ควรถัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูในเรื่องการพัฒนาคิด สิ่งสำคัญคือ ครูจำนวนมากพัฒนาคิดให้กับผู้เรียนอยู่แล้ว แต่ครูไม่มีความมั่นใจเท่าที่ควรว่าแผนและการจัดกิจกรรมที่ทำอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องการให้มีผู้เชี่ยวชาญไปการันตีการสอนของครู

ทิศทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาคิดสู่ห้องเรียนของ สพฐ.

คณะทำงานได้นำผลการสัมมนามาวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาคิดสู่สถานศึกษาดังนี้

1. **จุดประกายการพัฒนาคิด และสร้างกระแส**ให้เกิดการขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน โดยการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคิด
2. **สร้างความท้าทาย**ให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาคิดสู่ห้องเรียน ด้วยการจัดการองค์ความรู้ (KM) ให้กับ ครูที่มีผลงานด้านการสอนคิด และศึกษานิเทศก์ ทั้งในระดับโรงเรียน และระดับภูมิภาคโดยวิเคราะห์ระดับความคิดจากผลงานของนักเรียน เพื่อให้ครูเป็นทางเลือก มีตัวอย่างและแนวทางการพัฒนาต่อยอด
3. **จัดทำกรอบการพัฒนาคิด** ตัวชี้วัด ภาวะความสำเร็จของนักเรียนที่คิดดี คิดเป็นในวิถีชีวิตสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูสอนคิด โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสอนคิด รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการคิดในห้องเรียน เพื่อใช้เป็นเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาคิด
4. **พัฒนาต่อยอดให้เขตพื้นที่ และโรงเรียน**โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาผู้ทรงคุณวุฒิหรือเครือข่าย องค์กร เครือข่ายบุคลากร ร่วมพัฒนาโรงเรียนแกนนำ เพื่อลงสู่การปฏิบัติให้เกิดกับผู้เรียน เขตละ 2 ร.ร. โดยเน้น

4.1 การพัฒนาหลักสูตรอบรมศึกษานิเทศก์ ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง

- 4.2 อบรมศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู
- 4.3 พัฒนา ช่วยเหลือโรงเรียนด้วยระบบ Coaching โดยใช้ Backward Design
- 4.4 วิจัยและพัฒนาโรงเรียนแกนนำเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการทำงานที่สนับสนุนการสอนคิด เช่น การปรับหลักสูตร แผนการเรียนรู้ วิธีสอน การวัดประเมินผลที่สะท้อนถึงการพัฒนาการคิดของนักเรียน และระบบรายงานความก้าวหน้า เพื่อผลักดันให้เป็นนโยบายต่อไป
- 4.5 วัดและประเมินผลโรงเรียนแกนนำด้านการคิด
5. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการสอนคิดและผลการดำเนินงานโรงเรียนเป้าหมายที่เป็น Based Line
  - 5.1 รวบรวมเครื่องมือการวัดและประเมินการสอนคิด
  - 5.2 พัฒนาระบบคลังแบบทดสอบการสอนคิด
6. สร้างเครือข่ายคนสอนคิด เพื่อขยายผลให้เกิดการขับเคลื่อนพัฒนาการคิดไปยังโรงเรียนต่าง ๆ
7. นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานโครงการ
8. สนับสนุนเขตพื้นที่ และโรงเรียนในการพัฒนานวัตกรรมการสอนคิดทั้งระบบโรงเรียน
9. เชิญชวนสำนักงานเขตพื้นที่ โรงเรียนในการแสดงผลงานการคิดของนักเรียนต่อสาธารณชน (Social Mobilization) เพื่อสร้างกระแส ความตระหนักให้กับโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดของเด็กไทย